

UUTISET

Professori tarjoaa kunta-uudistukseen maakuntamallia

”Malli ei ole keskustan juoni, vaan ratkaisu kuntaongelmiin.”

.....
Hallituksen ajama kuntauudistus joutaa roskikseen. Se ei turvaa palveluita vaan kiihdyttää nykyistä keskittämiskehitystä. Parasta, mitä kuntien auttamiseksi voitaisiin nyt tehdä, on kahden tason maakuntamalli. Päättäjät valittaisiin suorilla vaaleilla ja kunnat jatkaisivat lähes nykyisellään. Tällaista kuntauudistusta maalailee Tampereen yliopiston kunnallispolitiikan professori **Arto Haveri**. Haveri esittää uutta hallin-

tomallia, koska kuntaministeri **Henna Virkkusen** (kok.) työryhmän linjaukset ovat tyssänneet ankaraan vastustukseen kunnissa. Se nähtiin myös torstai-ilana Tampereella Maaseudun sivistysliiton kuntaillassa: iso keskuskaupunki kannattaa liitoksia ja maalaisemmat kehyskunnat vastustavat.

Suorat vaalit, suuraa vaikuttamista
Haverin esittämää maakuntamallia on kokeiltu Kainuussa ja se toimi: palveluverkko säilyi pääosin ja palvelu parani sekä perus- että erikoissairaanhoidossa. Kunnille tuli vielä kymmenien miljoonien eurojen säästöt.

Pieleen mallissa meni aluekehitys. Aluerahaa oli liian

vähän eikä uusia työpaikkoja oikein syntynyt. Mallia ei kuitenkaan haluta nykyisin edes ajatella, koska kaikkea maakuntalähtöistä pidetään keskustalaisena, Haveri harmittelee.

”Vaikka Kainuun malli luotiin Lipposen aikana.”

Malli säilyttäisi kuntarakenteen lähes nykyisellään, mutta terveydenhuolto, maankäytön suunnittelu ja esimerkiksi toisen asteen koulutus annettaisiin maakuntatason päätettäväksi.

Rahoittajina olisivat kunnat, mutta päättäjinä vaaleilla valitut valtuutetut.

Suorat vaalit takaisivat sen, että valitut ajaisivat maakunnan eivätkä oman kuntansa asioita. Nurrkakuntaisuus vähenisi, kun kunnat eivät enää valitsisi

itse edustajiaan maakuntatasolle.

Kunta koetaan edunvalvojaksi

Mallissa myös lähidemokratia toimisi. Nykyisin ylikunnalliset kehitysyhtiöt ovat jopa kunta-päättäjien pääsemättömissä. ”Eivät kunnat ole vain palvelujen järjestäjiä, vaan myös väline, jonka avulla ihmiset voivat vaikuttaa omaan elinympäristöönsä. Pienet kunnat ovat toimineet jopa asukkaiden edunvalvojina esimerkiksi sähkökatkostilanteissa”, Haveri kertoo.

Kuntayhteistyötä tarvitaan jatkossakin. Jopa Virkkusen työryhmän esittämät 70 kuntaa on liikaa, jos kunnan tulisi hoitaa terveyspalvelunsa täysin itsenäisesti.

Virkkusen mallin kolme virhettä

Hallituksen kuntauudistuksen taustalla lieene sellainen ajatus, että muuttoliike jatkuu, vanhusväestö lisääntyy, kaupunkiseudut vahvistuvat, yhteisöllisyys heikkenee ja yksilöllisyys korostuu ihmisten arvomaailmassa, Haveri arvioi.

”Virkkusen malli yrittää mukautua tähän kehitykseen ja jopa kiihdyttää sitä, kun taas maakuntamalli olisi enemmän nykytilannetta säilyttävämpi ja turvaavampi.”

”Ei tällä turvata palveluja, vaikka niin luvataan.”

Palvelu ei parane syrjäkylillä, sillä säästöt tulevat keskittämisen kautta.

Maaseudun tyhjeneminen alkaa siitä, kun valtio antaa signaa-

lin, ettei palveluja kannata tarjota. Sitten ei tule yrityksiäkään eikä ihmisiä, ja asuntojen hinnat laskevat.

Virkkusen mallin toinen virhe on, ettei se toteudu kuin pakolla. ”Pakosta taas seuraa se, ettei kuntien toiminta muutu. Sen sijaan ristiriidat voivat jähmettää kuntien politiikan vuosikymmeniksi.”

Kolmas virhe on se, että valtio ylittää toimivaltansa.

”Monet kunnat ovat satoja vuosia vanhoja. Valtiolla ei ole oikeutta puuttua niiden itsehallintoon. Se on yksinkertaisesti väärin.”

EIJA POUTANEN

Virkkusen malli ei turvaa palvelujen säilymistä, professori Arto Haveri sanoo.

ERKKI KARÉN

Kuntien menot pienenevät vain väkeä vähentämällä

Asian-tuntijat tyrmäävät kuntaliitosten säästöt.

Asiantuntijat tyrmäävät kunta- ja hallintoministeri **Henna Virkkusen** (kok.) väitteet siitä, että kuntauudistus toisi miljardisäästöjä.

”Se on ihan höpöpuhetta, että kuntauudistuksella tai tuottavuuskasvulla voitaisiin saada miljardiluokan säästöjä”, apulaisjohtaja **Reijo Vuorento** Kuntaliiton kuntaloustyösköstä sanoo.

Vuorennen mukaan Suomen kuntasektori kestää jo nykyisellään tehokkuusvertailun minkä tahansa maan kanssa.

”Esimerkiksi Ruotsissa kunta-palveluihin käytetään selvästi suurempi osuus bruttokansantuotteesta”, Vuorento muistuttaa.

Kuntaliitosten tuomiin säästöihin ei usko myöskään Turun yliopiston taloustieteen professori **Matti Virén**.

”Kuntakoko on tässä aika toissijainen asia. Eivät menot vähene mihinkään pelkkiä rajoja siirtelemällä.”

Puolet menoista palkkoihin

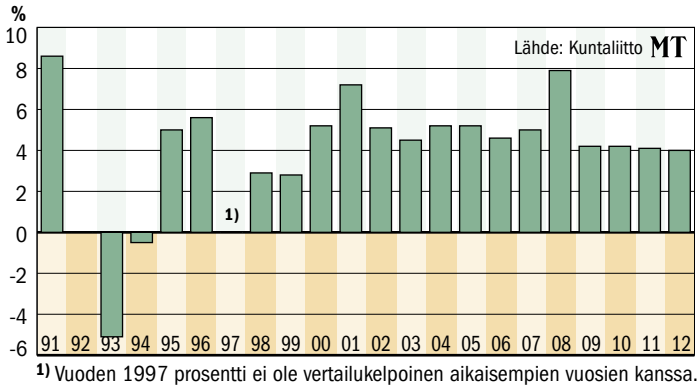
Viime vuosina kuntien menot ovat kasvaneet noin 4 prosentin vuosivauhtia.

Tutkijoiden mukaan siinä on nykyisessä taloustilanteessa ainakin prosentti tai pari liikaa. Lisälastia kunnille toi vuosi 2008. Silloin bruttokansantuote romahti, mutta samalla kuntien kustannukset nousivat kalliin palkkaratkaisun myötä huikeaa 8 prosentin vauhtia.

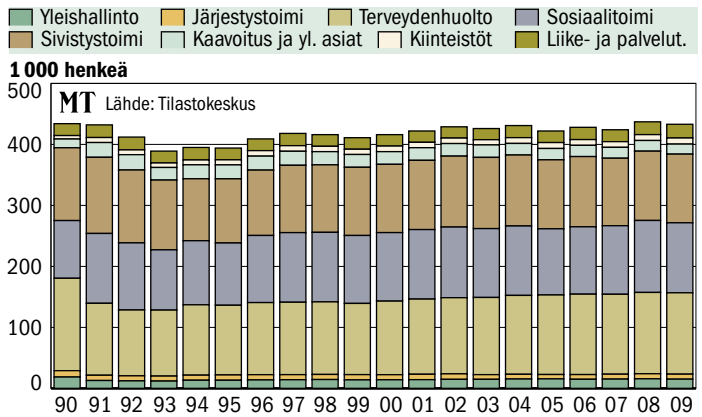
Noin puolet kuntien menoista on palkkakustannuksia, joten säästöjen saaminen edellyttäisi käytännössä henkilöstön vähentämistä. Palkat eivät ainakaan saisi nousta nopeammin kuin yksityisellä sektorilla.

Viime vuosina kuntien menot ovat kasvaneet noin 4 prosentin vuosivauhtia.

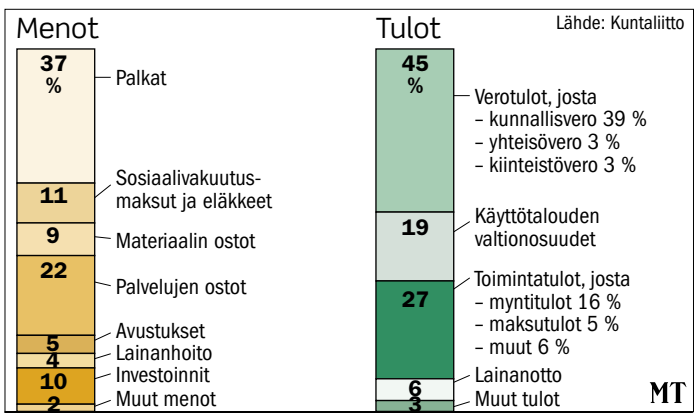
Kuntien ja kuntayhtymien toimintamenojen kasvuprosentit 1991-2012

Kuntien työntekijät toimialoittain 1990-2009

Kuntien ja kuntayhtymien talous vuonna 2012

KIMMO HAIMI

Kunnissa pitäisi oikeasti miettiä, tarvitseeko kaikki virat aina täyttää uudelleen.

MATTI VIRÉN

Virénin mielestä kuntien pitäisi yksityisen sektorin tapaan voida tarvittaessa myös vähentää henkilöstöään.

”Kunnissa pitäisi oikeasti miettiä, tarvitseeko kaikki virat aina täyttää uudelleen.”

Professori arvostelee myös kuntaliitoksiin liittyvää irtisanomissuojaa.

”En ole yrityspuolella nähnyt yhtään fuusiota, jossa väkeä ei olisi samalla vähennetty. Irtisanomissuoja varmistaa, että säästöjä ei edes voi tulla.”

1990-luvun matokuri otti löysät pois

1990-luvun laman aikana kuntien menot saatiin muutamaksi vuodeksi käännettyä laskuun.

”Se osoittaa, että pakon edessä kunnissakin löytyy säästöjä. Kyllä palvelut silloin ainakin pääpiirteissään hoidettiin”, Virén painottaa.

1990-luvun alussa kuntien työntekijämäärä väheni muutamassa vuodessa noin 40 000:lla ja esimerkiksi vuonna 1993 yli 20 prosenttia henkilöstöstä oli ainakin osan vuotta lomautettuna.

Vuorennen mielestä samanlainen matokuri ei enää kuitenkaan ole mahdollinen. ”1980-luvulla kuntasektori paisui ja pöhöttyi aika tavalla. Nyt samanlaista tehostamisvara ei enää ole.”

Kuntien työntekijämäärä on viime vuosina noussut takaisin 1990-luvun lamaa edeltäneelle tasolle. Vuorento muistuttaa, että myös tehtävät ovat lisääntyneet.

”Velvoitteet ovat kasvaneet valtavasti ainakin lasten ja vammaispalvelujen osalta. Nyt on vielä tulossa vanhuspuolelle lisää tehtäviä.”

NIKLAS HOLMBERG

Puolet kuntien rahoista kuluu sosiaali- ja terveyspalveluihin. Ikääntymisen seurauksena osuus kasvaa koko ajan.

Harvaanasutut alueet tarvitsevat kunnan tiet ja nuoria osaaajia

Tiet ja nettihyteydet ovat tärkeitä, mutta kunnatkin voivat tehdä paljon harvaan asuttujen alueiden elinkeinoelämän eteen, sanoo johtaja **Leila Helaakoski** Pohjois-Pohjanmaan elykeskuksesta.

Jotta yritys voi toimia hieman syrjemmässäkin, perusasuiden pitää olla kunnossa. Harvaan asutuilla alueilla korostuvat teiden kunto ja tietoliikennetyedet.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliitto pyysi hiljattain tarjouksia laajakaistaverkosta, eikä ainoatakaan tullut. ”Se on murheellista syrjäseutujen yrittäjien kannalta.”

Pudasjärvi juurruttaa maahanmuuttajia

Kunta voi vaikuttaa vetovoimaansa asuinpaikkana, Helaakoski muistuttaa.

”Melkein joka kunnan kohdalla voi sanoa, ettei maailma sitä kuntaa kaipaakaan. Kuntien pitää itse olla avoimia ja tarttua uusiin tilaisuuksiin.”

Hyvästä esimerkistä omaloitteisena toimijana käy Pudasjärvi, joka aikoo kasvattaa väestöään maahanmuuton avulla.

Kuntaan avattiin pakolaisten vastaanottokeskus 2009 ja osa väestä aiotaan saada juurtumaan seudulle.

Koulutetuilla nuorilla kielteisiä asenteita

Maaseudulla kärsitään samanaikaisesti työvoimapulasta ja työttömyydestä. Osasyynä on koulutettujen nuorten kielteinen asenne omaa kotiseutua kohtaan.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän (YTR) selvityksen mukaan nuorilla on käsitys, että menestyvä ihminen ei voi elää harvaan asutulla seudulla.

”Kyselytutkimuksen mukaan yli 60 prosenttia korkeakouluopiskelijoista on mieluummin Oulussa työttömänä kuin palaa töihin kotiseudulleen”, Helaakoski mainitsee.

Yli 60 prosenttia korkeakouluopiskelijoista on mieluummin Oulussa työttömänä kuin palaa töihin kotiseudulleen.

Monella on kotikunnastaan kielteinen mielikuva: paikallispoliitikot siellä riitelevät keskenään eikä nuoria kuunnella. Kaupunkeihin jäädään myös

harrastusten ja ystäväpiirin vuoksi.

Helaakosken mielestä kuntien pitäisi harjoittaa kouluissa kotiseutupedagogiikkaa eli opettaa arvostamaan omaa synnyinseutua alakoulusta lähtien.

Yhteisöllisyyttä ja talkoohenkeä tarvitaan, koska valtion ja EU:n rahat ovat tiukassa.

Kouluista väärnlaisia ammattilaisia

Työvoiman kohtaanto-ongelmat johtuvat osin väärästä koulutustarjonnasta. Esimerkiksi johtamista opiskelleita tradenomeja valmistuu liikaa, kun yrityksissä tarvittaisiin kirjanpitäjiä ja pal-

kanlaskijoita.

”Ei kukaan palkkaa 23-vuotista, vastavalmistunutta johtajaa”, Helaakoski napauttaa.

Hän patistaa ammattikouluja tiukempaan yhteistyöhön yritysten kanssa. Harjoittelupaikat eivät saisi olla yksittäisten hankkeiden varassa.

Vaikka työpaikka löytyisi ja muutto maaseudulle olisi mieleen, puolisollekin olisi löydettävä toimi. Tässäkin kunnat voisivat tarjota aktiivista palvelua.

Helaakoski puhui harvaan asuttujen seutujen ongelmista Harva-seminaarissa Pudasjärvellä perjantaina.

HENRIK SCHÄFER

Pohjoisessa olisi talouskasvun veturi

OULU (MT)

Pohjois-Suomessa ja Lapissa on meneillään tai alkamassa monia työpaikkoja ja talouskasvua tuovia hankkeita. Tukemalla riittävästi niiden toteuttamista Suomi voisi edistää talouden vauhdittumista koko maassa.

Vielä suurempia kasvun mahdollisuuksia suomalaisille tarjoavat pohjoisilla lähialueillamme kasvavat hankkeet kuten Norjan ja Venäjän kaasukenttien hyödyntäminen.

Pohjoissuomalaiset yritykset ovat jo tarttuneet näihin mahdollisuuksiin, mutta se ei vielä riitä.

Tarvitaan koko Suomen ja myös valtiovallan panosta, Perheyrittäjien liiton toimitusjohtaja **Matti Vanhanen** sanoo perjantaina. Hän puhui Pohjoisen talous – Suomen talouskasvun veturi tulevaisuudessa –seminaarissa Oulussa.

Vanhasen mukaan teollisuuspolitiikkaan tarvitaan arktista toimintaohjelmaa. Arktisia hankkeita pitää edistää kaikilla politiikan ja hallinnon tasoilla.

Vanhanen haluaisi, että rautatien rakentaminen Pohjois-Suomesta Jäämerelle selvitetäisiin vielä tämän vuoden aikana. **MT**